

บทที่ 3

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยเรื่อง การเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของชาวไทยพุทธ หลังเหตุความไม่สงบในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ตั้งแต่ พ.ศ. 2547 - พ.ศ. 2554 ศึกษากรณี หมู่ 4 ตำบลลำพะยา อำเภอเมือง จังหวัดยะลา

วิธีการศึกษา

การเก็บรวบรวมข้อมูล โดยศึกษาจากเอกสาร (Documentary research), ฐานข้อมูลสื่ออิเล็กทรอนิกส์ และการศึกษาภาคสนามทางมานุษยวิทยา (Anthropology fieldwork) โดยการสังเกตอย่างมีส่วนร่วม (Participant observation) ประกอบกับการสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการ (Informal interview) และ การสัมภาษณ์แบบเจาะลึกรายบุคคล (In - depth interview)

การเลือกสถานที่ศึกษา

การเลือกสถานที่ศึกษาตั้งอยู่บนเงื่อนไขดังต่อไปนี้

- 1) อยู่ในเขตสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ได้แก่ ปัตตานี ยะลา และนราธิวาส
เหตุผล เพราะต้องการศึกษาชุมชนในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้
- 2) เป็นชุมชนชาวพุทธหรือชุมชนที่คนส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ
เหตุผล เพราะต้องการศึกษาชุมชนชาวไทยพุทธ
- 3) มีความเป็นชนบทพอควร ในแง่สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติและทางสังคม คือต้องไม่อยู่ในตัวเมือง และเป็นสังคมแบบ “ชาวบ้าน” หรือสังคมแบบประเพณี

เหตุผล เพราะกลุ่มคนที่อยู่นอกศูนย์กลางออกไปน่าจะได้รับผลกระทบมากกว่า และสังคมชนบทสามารถสังเกตวิถีชีวิตหรือระบบวัฒนธรรมได้ง่ายกว่าสังคมแบบเมือง เพราะเห็นระบบวัฒนธรรมได้ชัดเจนและเข้าถึงประชากรที่ศึกษาได้มากกว่าสังคมแบบเมือง

- 4) มีความปลอดภัยตามสมควร คือ มีความถี่ในการเกิดความไม่สงบไม่มากนักหรือไม่ได้อยู่ในภาวะฉุกเฉิน

เหตุผล เพราะการศึกษาในพื้นที่ที่กำลังมีเหตุการณ์เข้มข้น หรืออยู่ในภาวะฉุกเฉิน ไม่ว่าจะมาจากสาเหตุอะไร การศึกษาเป็นไปได้ยาก เพราะประชากรอยู่ในภาวะที่ตื่นตระหนกและตั้งเครียด

- 5) มีคนในชุมชนที่สามารถยืนยันสถานะของผู้วิจัยได้ คือบุคคลที่คนในชุมชนเชื่อถือ และรู้จักกับผู้วิจัยพอควรที่จะสามารถยืนยันว่าผู้วิจัยเป็นใครและมีวัตถุประสงค์เช่นใด

เหตุผล เนื่องจากสถานการณ์ในภูมิภาคนี้มีปัญหาด้านความมั่นคง จึงเป็นไปได้ยากในการลงศึกษาภาคสนามโดยไม่มีผู้ยืนยันสถานะ เพราะยากที่จะให้ชาวบ้านไว้วางใจคนแปลกหน้า

- 6) เป็นตำบลที่มีเนื้อที่ไม่ใหญ่โตกว้างขวางเกินไป และสามารถเข้าถึงพื้นที่ส่วนต่างๆไม่ยาก

เหตุผล การศึกษาภาคสนามในชุมชนที่มีเนื้อที่กว้างขวางเป็นไปได้ยาก เพราะยากต่อการเข้าถึงสถานที่ต่างๆ ยากต่อการสำรวจได้ถ้วนทั่ว ยากต่อการจดจำชื่อสถานที่ ต้องพึ่งพิงชาวบ้านบอกทางหรือพาไป ซึ่งเป็นภาระกับชาวบ้านและไม่คล่องตัว รวมถึงต้องใช้เวลาในการสำรวจพื้นที่มาก

7) การคมนาคมและติดต่อสื่อสารสะดวกตามสมควร คือ ไม่ไกลจากอำเภอเมืองปัตตานีซึ่งเป็นที่พักของผู้วิจัย เกินกว่า 60 กิโลเมตร และในศูนย์กลางชุมชนมีสัญญาณโทรศัพท์เคลื่อนที่ระบบใดระบบหนึ่ง เหตุผล เพื่อความสะดวกในการเดินทางและการติดต่อสื่อสาร

8) หมู่บ้านที่เลือกศึกษาเป็นศูนย์กลางของชุมชน เป็นศูนย์รวมของหน่วยราชการและสถานที่สำคัญ และมีวัด มีประชากรไม่น้อยไปหรือมากเกินไป

เหตุผล หมู่บ้านที่มีขนาดเล็กมากมักมีปรากฏการณ์ความเคลื่อนไหวน้อยหรือไม่ชัดเจนเท่าชุมชนที่มีขนาดใหญ่ ชุมชนที่มีวัดเป็นตัวชี้ว่าเป็นกลุ่มชาวไทยพุทธที่มีขนาดเล็ก และเป็นชุมชนชาวพุทธโดยสมบูรณ์ เพราะมีสถาบันทางศาสนาที่ชัดเจนเป็นรูปธรรม

แต่ถ้าชุมชนที่มีขนาดใหญ่เกินไปก็มักมีกลุ่มย่อยๆ หลายกลุ่มอยู่ในกลุ่มใหญ่ ประชากรรู้จักกันไม่ทั่วถึง ซึ่งเพิ่มความยากที่ผู้วิจัยจะรู้จักหรืออาจเป็นไปได้เลยที่จะจดจำประชากรที่ตนศึกษาได้ทุกคน และมักมีเหตุการณ์หรือปรากฏการณ์ต่างๆ ในเวลาเดียวกันแต่คนละสถานที่ ซึ่งทำให้ยากในการสังเกตการณ์และเก็บข้อมูล

หมู่ 4 ตำบลลำพะยา อำเภอเมือง จังหวัดยะลา เป็นหมู่บ้านที่ตรงกับเงื่อนไขส่วนใหญ่ คือ 7 ใน 8 ข้อ หรือเกือบทุกประการ ยกเว้นข้อ 6 ในภาพรวมถือว่าตำบลลำพะยามีความเหมาะสมในการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ศึกษาประชากรชาวไทยพุทธในหมู่ 4 มีจำนวนทั้งสิ้น 544 คน (ข้อมูลความจำเป็นพื้นฐานระดับครัวเรือน(จปฐ.) ปี 2553 ตำบลลำพะยา, 2553) และประชากรหมู่อื่น และที่พำนักอยู่ที่อื่น รวมถึงชาวไทยมุสลิมด้วย แต่เน้นศึกษา และเก็บข้อมูลประชากรชาวไทยพุทธที่อาศัยอยู่หมู่ 4 เป็นหลัก

ผู้ให้ข้อมูล

ในการลงภาคสนามผู้วิจัยได้ติดต่อพูดคุยและเข้าสังคมกับประชากรเป็นจำนวนมาก แต่จำนวนผู้ให้ข้อมูลที่อ้างอิงนี้ คือ ผู้ให้ข้อมูลที่ให้ชื่อและนามสกุล ส่วนผู้ที่ให้ข้อมูลแต่ไม่ให้ชื่อจริงและนามสกุล ผู้วิจัยได้ตัดข้อมูลทั้งหมดออกไปและไม่นับรวมอยู่ในจำนวนผู้ให้ข้อมูล ยกเว้นกรณีของร่างทรงเพียงรายเดียว เพราะสามารถอ้างอิงได้ถึงแม้ไม่ให้ชื่อจริงเพราะเป็นที่รู้จักโดยทั่วไปในตำบล

รายชื่อของผู้ให้ข้อมูลไม่ได้อยู่ในส่วนของบุคลากรทั้งหมด เนื่องจากข้อมูลบางส่วนไม่ได้นำมาใช้อ้างอิงในส่วนเนื้อหาของเนื้อหา แต่รายชื่อของผู้ให้ข้อมูลทั้งหมดไม่ว่าจะถูกอ้างอิงในส่วนเนื้อหาหรือไม่ก็ตาม ได้ถูกบันทึกไว้ในภาคผนวก

จำนวนผู้ให้ข้อมูลทั้งหมดนี้จำแนกเป็นหลายกลุ่ม ซึ่งผู้วิจัยเลือกคำถามที่เหมาะสมกับกลุ่มของผู้ให้ข้อมูล คือไม่ได้ใช้คำถามชุดเดียวกันทั้งหมดในทุกกลุ่ม และในหลายกรณีผู้ให้ข้อมูลให้ข้อมูลกับผู้วิจัยเอง โดยไม่ได้ขอสัมภาษณ์ ข้อมูลบางข้อมูลเกี่ยวข้องกับปัญหาการวิจัยหรือเกี่ยวข้องกับงานวิจัย บางข้อมูลไม่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยโดยตรง นับรวมถึงการให้ข่าวสารต่างๆ เช่น บอกวันเวลาและ/หรือสถานที่ที่ประกอบพิธีกรรมหรือกิจกรรม ช่วยบอกเส้นทาง และให้คำแนะนำต่างๆ เช่น การปฏิบัติตนในชุมชน ข้อควรระวัง และการดำเนินชีวิต เป็นต้น

ผู้ให้ข้อมูลทั้งหมด 217 ราย

จำแนกเป็นชายจำนวน 139 ราย หญิงจำนวน 78 ราย

จำแนกเป็นประชากรหมู่ 4 จำนวน 104 ราย หมู่อื่นและที่อื่นจำนวน 113 ราย

จำแนกเป็นชาวไทยพุทธจำนวน 205 ราย ชาวไทยมุสลิมจำนวน 12 ราย

จำแนกประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ตามอาชีพ สถานภาพและบทบาทได้ 7 กลุ่มดังต่อไปนี้

1) เกษตรกร	จำนวน 81 ราย	เฉพาะหมู่ 4 จำนวน 39 ราย
2) พนักงานของรัฐ	จำนวน 44 ราย	เฉพาะหมู่ 4 จำนวน 16 ราย
3) เจ้าของกิจการ	จำนวน 32 ราย	เฉพาะหมู่ 4 จำนวน 22 ราย
4) ลูกจ้างและรับจ้าง	จำนวน 12 ราย	เฉพาะหมู่ 4 จำนวน 3 ราย
5) ผู้นำท้องถิ่น	จำนวน 13 ราย	เฉพาะหมู่ 4 จำนวน 4 ราย
6) พระสงฆ์	จำนวน 5 รูป	เฉพาะหมู่ 4 จำนวน 5 รูป
7) กลุ่มอื่นๆ	จำนวน 31 ราย	เฉพาะหมู่ 4 จำนวน 15 ราย

อธิบายประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

จำแนกประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ตามอาชีพ บทบาทและสถานภาพ เป็นการจำแนกตาม อาชีพ บทบาทและ/หรือสถานะหลักของบุคคลนั้นๆ เนื่องจากบางคนมีหลายอาชีพและหลายสถานะ เช่น เป็นเจ้าของกิจการและเป็นเกษตรกรด้วย เป็นต้น จากวิธีการดังกล่าวสามารถจำแนกประชากรและกลุ่มตัวอย่างได้ 7 กลุ่มดังต่อไปนี้

- 1) เกษตรกร คือ บุคคลที่ประกอบอาชีพ ด้านการปลูกพืชและ/หรือเลี้ยงสัตว์
- 2) พนักงานของรัฐ คือ ข้าราชการ พนักงานราชการ ลูกจ้างประจำและลูกจ้างชั่วคราว ทั้งหมดนี้หมายรวมพนักงานของรัฐที่ทำงานนอกตำบล แต่อาศัยอยู่ในหมู่ 4 และพนักงานของรัฐที่ปฏิบัติหน้าที่ภายในตำบลหรือเกี่ยวข้องกับตำบล จะอาศัยอยู่ในตำบลหรือไม่ก็ตามก็รวมอยู่ในกลุ่มนี้ด้วย
- 3) เจ้าของกิจการ คือ ผู้ที่เป็นเจ้าของธุรกิจของตนเอง ไม่รวมอาชีพเกษตรกร
- 4) ลูกจ้างและรับจ้าง คือ พนักงานบริษัทเอกชนหรือพนักงานเจ้าที่หน่วยงานใดๆที่ไม่ใช่ของรัฐ และผู้รับจ้างทั่วไป เช่น ผู้รับจ้างกรีดยาง และรับจ้างทำสวน เป็นต้น
- 5) ผู้นำท้องถิ่น คือ กลุ่มผู้นำของตำบลลำพะยาในด้านการปกครอง นายกองค์การบริหารส่วนตำบล รองนายกองค์การบริหารส่วนตำบล สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน
- 6) พระสงฆ์ คือ พระสงฆ์วัดลำพะยา
- 7) กลุ่มอื่นๆ คือ กลุ่มประชากรที่อยู่นอกเหนือจาก 6 กลุ่มแรก เช่น นักเรียนนักศึกษา ข้าราชการบำนาญ ประธานกลุ่มต่างๆ ผู้สูงวัย และผู้ที่ไม่ได้ประกอบอาชีพ เป็นต้น

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างทั้ง 7 กลุ่มต้องมีคุณสมบัติอยู่ในเงื่อนไข สองประการดังนี้

ประการแรก มีสัญชาติไทย นับถือศาสนาพุทธ มีอายุ 20 ปีขึ้นไป ณ วันสัมภาษณ์ เพื่อที่สามารถจำเหตุการณ์และทราบความแตกต่างของวิถีชีวิตระหว่างก่อนเหตุการณ์ความไม่สงบกับหลังการเกิดเหตุการณ์ความไม่สงบ

ประการที่สอง เป็นบุคคลที่อาศัยอยู่ที่หมู่ 4 ตำบลลำพะยา ก่อนเดือนมกราคม พ.ศ. 2547 จนถึงอย่างน้อย พ.ศ. 2553 หากพำนักที่อื่นนอกตำบล อย่างน้อยที่สุดจะต้องไป – มาและติดต่อสม่ำเสมอเฉลี่ยอย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้ง กับตำบลลำพะยาหรือมีหน้าที่เกี่ยวข้องกับตำบลลำพะยาก่อนเดือนมกราคม พ.ศ. 2547 จนถึงจนถึงอย่างน้อย พ.ศ. 2553

ยกเว้นผู้สืบทอดกรรมสิทธิ์ที่อาจจะมิคุณสมบัติตรงตามเงื่อนไขทั้งสองประการ หรือตรงกับเงื่อนไขประการใดประการหนึ่ง หรือไม่ตรงกับเงื่อนไขทั้งสองประการก็ได้ ผู้สืบทอดกรรมสิทธิ์ คือประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ในจำนวนผู้ให้ข้อมูลทั้ง 7 กลุ่มนี้ แต่มีคุณลักษณะพิเศษ คือ 1) เป็นผู้รู้เรื่องราวหรือประเด็นต่างๆ เป็นการเฉพาะกรณี ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญด้านประเพณีพิธีกรรม, ผู้เชี่ยวชาญด้านประวัติศาสตร์, ผู้ชำนาญเฉพาะด้าน และผู้รู้เรื่องราวแง่มุมต่างๆของตำบล และ/หรือ ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ 2) กลุ่มที่ผู้วิจัยกำหนดเงื่อนไขและคุณสมบัติพิเศษ เพื่อความเหมาะสมในการให้ข้อมูล ได้แก่ การวางแผนครอบครัว เลือกรวมครอบครัวชาวไทยพุทธที่อยู่หมู่ 4 และอาศัยอยู่ก่อนเดือนมกราคม พ.ศ. 2547 จนถึงอย่างน้อย พ.ศ. 2553 เท่านั้น ในแต่ละครอบครัวเลือกสัมภาษณ์เฉพาะหัวหน้าครอบครัว หรือสามี/ภรรยาของหัวหน้าครอบครัว คนใดคนหนึ่งเพียงคนเดียว เป็นครอบครัวที่อย่างน้อยต้องประกอบด้วยสามี ภรรยา และบุตร ซึ่งจะอยู่ที่เดียวกันหรือไม่ก็ได้ แต่บุตรอย่างน้อยหนึ่งคนต้องมีอายุน้อยกว่า 30 ปี นับจากพ.ศ. 2554, การแต่งงาน และการบวช เลือกสัมภาษณ์ผู้ที่แต่งงานในลำพะยาช่วงเหตุการณ์ความไม่สงบ และเลือกผู้ที่บวชหรือมีบุตรหลานญาติพี่น้องบวชที่วัดลำพะยา ในช่วงเหตุการณ์ความไม่สงบ คือช่วงระหว่างพ.ศ. 2547 จนถึงอย่างน้อย พ.ศ. 2553 เท่านั้น

ผู้ให้ข่าวสำคัญ คัดเลือกจากประชากรทั้ง 7 กลุ่ม คณะเทศ วย ตำแหน่งทางสังคม อาชีพ และสถานะระดับของผลกระทบจากเหตุการณ์ความไม่สงบ โดยสัมภาษณ์อย่างละเอียดในประเด็นปัญหาการวิจัย

ตาราง 1 ผู้ให้ข้อมูลจำแนกตามศาสนา เพศ และที่อยู่

ที่อยู่		ศาสนา				รวม
		พุทธ		อิสลาม		
		ชาย	หญิง	ชาย	หญิง	
ลำพะยา	หมู่ 1	15	6	-	-	21
	หมู่ 2	2	-	5	-	7
	หมู่ 3	17	8	-	-	25
	หมู่ 4	63	40	1	0	104
	หมู่ 5	12	7	1	-	20
	หมู่ 6	8	-	-	-	8
	หมู่ 7	-	-	-	2	2
ที่อื่น		14	13	1	2	30
รวม		131	74	8	4	217
		205		12		

ตาราง 2 จำแนกประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ตามอาชีพ สถานภาพ ที่อยู่อาศัยและเพศ

อาชีพ บทบาท และสถานภาพ	ที่อยู่อาศัย																รวม
	หมู่ 1		หมู่ 2		หมู่ 3		หมู่ 4		หมู่ 5		หมู่ 6		หมู่ 7		ที่อื่น		
	ช	ญ	ช	ญ	ช	ญ	ช	ญ	ช	ญ	ช	ญ	ช	ญ	ช	ญ	
เกษตรกร	5	4	4	-	9	4	27	12	4	2	5	1	-	-	2	2	81
พนักงานของรัฐ	3	-	-	-	2	1	8	8	2	1	-	-	-	-	10	9	44
เจ้าของกิจการ	1	-	1	-	1	-	10	12	2	2	-	-	-	1	1	1	32
ลูกจ้างและรับจ้าง	2	-	-	-	1	-	2	1	1	-	1	-	-	1	2	1	12
ผู้นำท้องถิ่น	2	-	1	-	3	-	4	-	3	-	1	-	-	-	-	-	14
พระสงฆ์	-	-	-	-	-	-	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5
อื่นๆ	2	2	1	-	1	3	8	7	1	2	-	-	-	-	-	2	29
รวม	15	6	7	-	17	8	64	40	13	7	7	1	-	2	15	15	217
	21		7		25		104		20		8		2		30		

ตาราง 3 จำแนกประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ตามโครงสร้างอายุ ที่อยู่อาศัยและเพศ

ที่อยู่	โครงสร้างอายุ												รวม
	ต่ำกว่า 20		20 - 34		35 - 49		50 - 64		65 - 74		75 ปีขึ้นไป		
	ช	ญ	ช	ญ	ช	ญ	ช	ญ	ช	ญ	ช	ญ	
หมู่ 1	1	-	3	-	8	2	1	2	2	1	-	1	21
หมู่ 2	-	-	-	-	4	-	2	-	1	-	-	-	7
หมู่ 3	-	-	1	1	8	2	7	2	2	2	-	-	25
หมู่ 4	-	1	8	10	22	9	21	10	6	8	7	2	96
หมู่ 5	-	-	1	2	5	3	4	1	2	1	1	-	19
หมู่ 6	-	-	-	-	4	1	3	-	-	-	-	-	7
หมู่ 7	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	2
ที่อื่น	-	-	4	5	2	6	7	4	1	-	1	-	28
รวม	1	1	17	19	53	24	45	19	14	12	9	3	217
	2		36		77		64		26		12		

การเก็บข้อมูล

เก็บข้อมูลโดยใช้กรอบมโนภาพที่สำคัญทางมานุษยวิทยาคือ องค์กรรวม (Holistic) โดยเก็บข้อมูลลักษณะทางกายภาพและสิ่งแวดล้อม ลักษณะทางประชากร ประเพณีพิธีกรรม ประวัติชีวิตบุคคล ประวัติชุมชน และข้อมูลวิถีชีวิตหรือระบบวัฒนธรรม ได้แก่ ระบบครอบครัว เศรษฐกิจ การเมืองการปกครอง การศึกษา ศาสนาและความเชื่อ การแพทย์และสาธารณสุข การสื่อสารและการคมนาคม ศิลปะ และระบบการนันทนาการ โดยเน้นการเก็บข้อมูลภาคสนามเป็นหลัก

วิธีเก็บรวบรวมข้อมูล

ใช้การศึกษาจากเอกสาร (Documentary research), สื่ออิเล็กทรอนิกส์ (Electronic information), และศึกษาโดยวิธีการการวิจัยทางมานุษยวิทยา โดยการสังเกตอย่างมีส่วนร่วม (Participant observation) ประกอบกับการสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการ (Informal interview) และการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกรายบุคคล (In - depth interview)

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลดังต่อไปนี้คือ ศึกษาเอกสาร ฐานข้อมูลสื่ออิเล็กทรอนิกส์ การศึกษาภาคสนามทางมานุษยวิทยา และการสัมภาษณ์

1. เอกสาร โดยศึกษาค้นคว้าจากเอกสาร งานวิจัย วิทยานิพนธ์ หนังสือทั่วไป และวารสาร สถานที่ค้นคว้าคือ สถาบันวิทยบริการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี สถาบันวิทยบริการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย สำนักหอสมุดกลางมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา และแหล่งอื่นๆ

2. สื่ออิเล็กทรอนิกส์ จำแนกเป็น ระบบออนไลน์ เช่น เว็บไซต์ ฐานข้อมูลออนไลน์ เป็นต้น และระบบออฟไลน์ เช่น แผ่นซีดีรอมข้อมูล เป็นต้น

3. การศึกษาภาคสนามทางมานุษยวิทยา โดยใช้ชีวิต (ส่วนหนึ่ง) ในชุมชนของกลุ่มประชากรที่ศึกษา และการสังเกตอย่างมีส่วนร่วม (Participant Observation) โดยมีส่วนร่วมในกิจกรรมและพิธีกรรมต่างๆในชุมชน สร้างความสัมพันธ์อันดีและมีความสัมพันธ์ที่ดีกับประชากรที่ศึกษา และสังเกตพฤติกรรมด้านต่างๆ

4. การสัมภาษณ์ โดยการสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการ (Informal interview) เพื่อให้เกิดความสัมพันธ์และความเป็นกันเองกับชาวบ้าน และสอบถามในประเด็นทั่วไปๆ และดึงประเด็นที่ต้องการ และการสัมภาษณ์อย่างเจาะลึก (In - depth interview) เก็บข้อมูลส่วนบุคคล และคำถามที่อยู่ในขอบเขตการเก็บข้อมูลที่ตั้งไว้ โดยการสัมภาษณ์จากผู้ให้ข่าวสำคัญ (Key informant) จำนวน 16 คน รวมทั้งการใช้แบบสัมภาษณ์ สัมภาษณ์ประชากรกลุ่มตัวอย่างทั้ง 7 กลุ่มที่จำแนกไว้

5. การบันทึกภาพนิ่งและภาพเคลื่อนไหว

การตรวจสอบข้อมูล

ข้อมูลการสัมภาษณ์ถูกตรวจสอบโดย การสัมภาษณ์จากหลากหลายบุคคลที่มีความรู้ในประเด็นนั้นๆ ร่วมด้วยการตรวจสอบจากหลักฐานต่างๆ ได้แก่ พยานวัตถุ และปรากฏการณ์จากการสังเกตการณ์

ส่วนข้อมูลการสังเกตการณ์ ตรวจสอบโดยการสังเกตการณ์ซ้ำ (ถ้าสามารถทำได้) และสัมภาษณ์ผู้ที่มีความรู้ในประเด็นนั้นๆ

วิธีดำเนินงาน

วิธีดำเนินงานประกอบด้วย 4 ขั้นตอนหลักคือ 1. การศึกษาเบื้องต้น 2. การเตรียมตัวเก็บข้อมูลภาคสนาม 3. ลงเก็บข้อมูลภาคสนาม และ 4. สรุปผล จัดทำเอกสารและนำเสนอ ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. การศึกษาเบื้องต้น

โดยการเก็บข้อมูลเอกสารและสื่ออิเล็กทรอนิกส์ จากแหล่งข้อมูล ได้แก่ 1) ห้องสมุด และร้านหนังสือ เป็นต้น 2) หน่วยราชการ เช่น อบต. ตำบลลำพะยา กรมพัฒนาที่ดิน เป็นต้น และ 3) ฐานข้อมูลระบบออนไลน์ เช่น เว็บไซต์ด้านวิชาการ และ เว็บไซต์หน่วยงานราชการ เป็นต้น

และลงภาคสนามจำนวน 17 วัน เก็บข้อมูลพื้นฐาน สำรวจสถานที่ สังเกตการณ์กิจกรรม พิธีกรรม และวิถีชีวิตโดยรวม เพื่อเป็นแนวทางในการวิจัย

2. การเตรียมตัวเก็บข้อมูลภาคสนาม

โดยการค้นคว้าเอกสารและสื่ออิเล็กทรอนิกส์เพิ่มเติม เตรียมวัสดุอุปกรณ์ในการลงภาคสนาม และวางแผนการเก็บข้อมูล

3. เก็บข้อมูลภาคสนาม

โดยใช้ชีวิตในชุมชน สังเกตการณ์ ร่วมกิจกรรมและพิธีกรรม สำรวจสถานที่ สัมภาษณ์ทั่วไป และสัมภาษณ์แบบเจาะลึก ถ่ายภาพนิ่งและภาพเคลื่อนไหว

ลงภาคสนาม 12 เดือนๆละประมาณ 10 วัน รวมทั้งสิ้น 131 วัน โดย 9 เดือนแรกเก็บข้อมูลอย่างเข้มข้น ส่วนเดือนที่ 10 - 12 หรือ 3 เดือนหลังลดความเข้มข้นลงโดยเฉพาะการใช้ชีวิตในชุมชน และการสัมภาษณ์บุคคล

หลังจากเดือนที่ 12 ลงเก็บข้อมูลเป็นระยะๆ เดือนละ 1 – 3 วัน เพื่อไม่ให้ขาดการติดต่อกับชุมชน ทบทวนความถูกต้องของข้อมูล และเก็บข้อมูลในส่วนรายละเอียดต่างๆ รวมถึงเป็นการติดตามการเคลื่อนไหว และการเปลี่ยนแปลงต่างๆในชุมชน

ตาราง 4 การเก็บข้อมูลภาคสนาม

การลงภาคสนาม	ภารกิจ
ใช้ชีวิตในชุมชน	อยู่อาศัยในชุมชนภายใต้สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติและทางสังคมวัฒนธรรมของชุมชน
สังเกตการณ์	สังเกตพฤติกรรมทางสังคม ชีวิตประจำวันของชาวชุมชน เช่น การติดต่อสื่อสาร การประกอบอาชีพ อาหารการกิน การซื้อขายแลกเปลี่ยน และอื่นๆ รวมถึงสังเกตการณ์กิจกรรมและพิธีกรรมต่างๆ
ร่วมกิจกรรมและพิธีกรรม	เข้าร่วมพิธีกรรมทางศาสนา พิธีกรรมเกี่ยวกับชีวิต พิธีกรรมเกี่ยวกับอาชีพ กิจกรรมทั่วไป การสังสรรค์ และอื่นๆ ตามความเหมาะสม
สำรวจสถานที่	สำรวจลักษณะทางกายภาพและสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ เช่น ป่าเขา ลำธาร น้ำตก และ สัตว์ป่า, สำรวจสิ่งที่มีมนุษย์สร้างขึ้น เช่น เรือกสวนไร่นา บ้านเรือน ถนนหนทาง ศาสนสถาน สถานที่ราชการ โบราณสถาน สถานที่ในตำนาน สถานที่ทางธรรมชาติ สถานที่ท่องเที่ยว และสถานที่ทั่วไปอื่นๆ
สัมภาษณ์	สัมภาษณ์บุคคลละเคาะพิเศษ อาชีพ ฐานะและตำแหน่งทางสังคม ทั้งการสัมภาษณ์ทั่วไป และสัมภาษณ์แบบเจาะลึก
การบันทึกภาพนิ่งและภาพเคลื่อนไหว	บันทึกภาพ ลักษณะทางกายภาพและสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ เช่น ป่าเขา ลำธาร น้ำตก และ สัตว์ป่า, บันทึกภาพสิ่งที่มีมนุษย์สร้างขึ้น เช่น เรือกสวนไร่นา บ้านเรือน ถนนหนทาง ศาสนสถาน สถานที่ราชการ โบราณสถาน สถานที่ในตำนาน สถานที่ทางธรรมชาติ สถานที่ท่องเที่ยว, บันทึกภาพ วิถีชีวิต ได้แก่ ชีวิตประจำวัน การประกอบอาชีพ กิจกรรมทางสังคมประเภทต่างๆ และประเพณี พิธีกรรม รวมถึงนวัตกรรมต่างๆ

4. สรุปผลการศึกษา จัดทำเอกสารและนำเสนอ

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลโดยการพรรณนา กล่าวคือ ข้อมูลสัมภาษณ์ ผู้ให้ข่าวสำคัญและการสังเกตการณ์ ถูกนำมาทำ Anthropological analysis เพื่อแยกกลุ่มตัวแปร เป็นหมวดหมู่ ประมวลผล และนำเสนอ โดยการพรรณนา (Thick description)

